

## UCZESTNICTWO WIERNYCH ŚWIECKICH W CELEBRACJI EUCHARYSTII W ŚWIEŹLE INSTRUKCJI *REDEMPTIONIS SACRAMENTUM*

Treść: — Wstęp. — 1. Czynne i świadome uczestnictwo. — 2. Funkcje wiernych świeckich w celebracji Mszy Świętej. — Zakończenie. — Zusammenfassung

### WSTĘP

W każdym zgromadzeniu eucharystycznym, a szczególnie w tym zgromadzonym w niedzielę, trwa obraz pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej, którą św. Łukasz ukazał w *Dziejach Apostolskich* jako przykład dla nas, pisząc, że wszyscy oni (pierwsi ochrzczeni) *trwali w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach* (2, 42). Również i dzisiaj Kościół ujawnia się przede wszystkim w pełnym i czynnym uczestnictwie całego Ludu Bożego w tych samych obchodach liturgicznych, zwłaszcza w tej samej Eucharystii, w jednej modlitwie, przy jednym ołtarzu pod przewodnictwem biskupa, otoczonego prezbiterami i sługami ołtarza (por. KL 41)<sup>1</sup>.

Uczestnictwo wiernych w liturgii jest konsekwencją przyjętego chrztu. Na mocy tego sakramentu, poprzez udział w powszechnym kapłaństwie Chrystusa, wierni mają prawo i obowiązek do *sprawowania kultu Bożego, zgodnie z przepisami własnego obrządku* (KPK 214). Wolno im też pełnić urzędy kościelne oraz posługi liturgiczne (KPK 228–230)<sup>2</sup>, szczególnie, gdy to *doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, [...] mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu, a także rozdzielać Komunię Świętą zgodnie z przepisami prawa* (KPK 230, par. 3).

Stosownie do natury sprawowanych obrzędów, udział wiernych świeckich winien być najpierw wewnętrzny, to jest świadomy, z pełnym zaangażowaniem umysłu i serca, z pełną odpowiedzialnością na zbawczą moc słowa Bożego i sakramentów.

<sup>1</sup> R. Pierskała, Uczestnictwo wiernych w Eucharystii, *Liturgia Sacra* 8: 2002, nr 2, s. 231; zob. E. Weron, Laikat i apostołstwo, Poznań 1999, s. 28–30.

<sup>2</sup> Zob. T. Sinka, Podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym, w: *Msza święta*, red. W. Świerżawski, Kraków 1992, s. 170–191; Ś. Szczepaniec, Pytanie o posługi liturgiczne mężczyzn, kobiet i dzieci, Kraków 1989.

Taka postawa wewnętrzna musi uzewnętrzniać się również poprzez określone gesty i postawy oraz zewnętrzne działania, takie jak: modlitwa, śpiew, gesty obrzędowe, postawa ciała (por. KL 11, 30)<sup>3</sup>.

Pewne szczegółowe zalecenia na ten temat podają nowe księgi liturgiczne, a zwłaszcza *Nowe ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* (Poznań, 2004), które przypomina, że *Sprawowanie Eucharystii jest [...] czynnością całego Kościoła, a wierni świeccy przez świadome, czynne i owocne uczestnictwo w eucharystycznym misterium stale wzrastają w świętości* (nr 5).

To zagadnienie obecne jest także w najnowszej instrukcji Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Redemptionis sacramentum. O tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią*, ogłoszonej 25 marca 2004 roku. Instrukcja pochwała wielorakie zaangażowanie się ludzi świeckich w duszpasterską działalność Kościoła, odwołując się przy tym do dotychczasowych dokumentów Magisterium Kościoła. Dokument ten przestrzega równocześnie przed wadliwym uczestnictwem w Eucharystii, tak bowiem należy rozumieć zawarte w nim stwierdzenie, że *Dla dobra wspólnoty oraz całego Kościoła Bożego niektórzy z wiernych świeckich zgodnie z tradycją słusznie i chwalebnie wykonują pewne funkcje podczas sprawowania świętej liturgii*<sup>4</sup>. Jednocześnie instrukcja stwierdza, że *należy unikać niebezpieczeństwa zaciemniania uzupełniającego się podziału czynności pomiędzy duchownymi i świeckimi* (RS 45).

Zagadnienie ujęte w tytule niniejszego artykułu zostało przedstawione w rozdziale drugim tejże instrukcji. W oparciu o treści tam zawarte, w części pierwszej niniejszego artykułu zwrócimy uwagę na czynne i świadome uczestnictwo wiernych w Eucharystii, a w drugiej na funkcje wiernych świeckich w Eucharystii.

## I. CZYNNE I ŚWIADOME UCZESTNICTWO

Omawiany dokument przypomina najpierw jedno z najczęściej powtarzających się, zwłaszcza w *Konstytucji o liturgii świętej*, pojęć (zalecanych już od czasów papieża Piusa X)<sup>5</sup>: czynne uczestnictwo (RS 39). Określenie „uczestnictwo” pochodzi od łacińskiego *participare*, co znaczy dosłownie *brać swoją część*, czyli wykonać swoją partię. Właściwym pełnym kapłanem jest tylko Chrystus, zaś kapłaństwo prezbiterów i świeckich polega na dokładnym wykonywaniu swojej, im tylko powierzonej roli (por. RS 36)<sup>6</sup>. Uczestnictwo we Mszy Świętej można

<sup>3</sup> H. Sobieczko, Postawy wewnętrzne i zewnętrzne w czynnym uczestnictwie wiernych, *RBL* 48: 1989, s. 207–224; zob. S. Cichy, Teologia „Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego”, w: *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, red. B. Nadolski, Poznań 1989, s. 294.

<sup>4</sup> Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis sacramentum. O tym, co należy zachować, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią*, Poznań 2004, nr 43.

<sup>5</sup> Zob. Pius X, *Mottu proprio Tra le sollecitudini* (22 XI 1903), s. 330.

<sup>6</sup> Zob. L. Balter, Kapłaństwo ludu Bożego. Studium teologiczno-dogmatyczne, Warszawa 1982; P. Gajda, Udział wiernych w odnowionej liturgii Mszy Świętej, w: *Alma Mater Tarnoviensis*, Tarnów 1972, s. 325–347; T. Pawluk, Czynny udział wiernych we Mszy św. w świetle soborowej odnowy liturgii, *PK* 3–4(1967), s. 225 nn.; R. Kamiński, Duszpasterstwo

przyrównać do koncertu symfonicznego albo do teatru. Każdy z muzyków gra przydzieloną sobie partię, występują soliści, jest dyrygent. W teatrze podobnie — każdy z aktorów wykonuje swoją rolę. Współpraca wszystkich stwarza całość, piękno, harmonię, dzieło artystyczne<sup>7</sup>. Podobnie winno być we Mszy Świętej, która jest — jak przypomina omawiana instrukcja — dziełem całego zgromadzenia (por. RS 39–40). Mimo odmienności ról, także wierni składają Bogu Żertwę ofiarną, a wraz z Nią samych siebie. W ten sposób zarówno przez składanie ofiary, jak i przez Komunię Świętą, wszyscy biorą właściwy sobie udział w chrześcijańskim kulcie religijnym, czerpiąc z niego światło i moc, aby sprawować swoje chrzcielne kapłaństwo przez świadectwo świętego życia (por. RS 37).

Czynne uczestnictwo oznacza angażowanie się we wspólnie wykonywany akt liturgiczny i wypełnianie powierzonych funkcji liturgicznych zgodnie z podziałem ról w zgromadzeniu<sup>8</sup>. Czynne uczestnictwo nie oznacza, że każdy musi lub może wykonywać wszystko; oznacza natomiast, że wierni są prawdziwymi podmiotami wspólnego działania liturgicznego, a nie tylko niemymi widzami. Dlatego każdy spełniający swą posługę w liturgii, czy to duchowny, czy świecki, powinien czynić tylko to i wszystko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych (por. RS 40)<sup>9</sup>.

Zwracając uwagę na konkretne formy aktywności członków zgromadzenia liturgicznego, instrukcja przypomina, że *niedawna odnowa ksiąg liturgicznych dowartościowała, zgodnie z intencją Soboru, aklamacje ludu, odpowiedzi, psalmy, antyfony, pieśni, jak również czynności czy gesty oraz postawę ciała, nadto zatroszczyła się o wprowadzenie w odpowiednim czasie obowiązku świętego milczenia, przewidując również w rubrykach części należące do wiernych* (RS 39). Więcej miejsca pozostawiono również dla pozytywnej inwencji, która polega na tym, że każda celebracja powinna być dostosowana do potrzeb, zdolności percepcyjnych, duchowego przygotowania i temperamentu uczestników, zgodnie z możliwościami stworzonymi w ramach przepisów liturgicznych. Także w wyborze pieśni, melodii, czytań biblijnych i homilii, w przygotowaniu modlitwy wiernych, w wypowiadanych niekiedy zachętach, jak również w ozdabianiu kościoła stosownie do okresu liturgicznego, istnieje większa możliwość wprowadzania do każdej celebracji pewnego urozmaicenia, aby dzięki temu uczestnikom ułatwić przeżycie wewnętrzne (por. RS 39).

W instrukcji czytamy, że wierni mają również uczestniczyć świadomie w akcji liturgicznej (por. RS 40; zob. KL 14, 48; DB 50), traktując ten udział nie tylko jako swój obowiązek, ale jako prawo, przywilej i zaszczyt oraz źródło swego uświęcenia (por. RS 37–38). Wierni powinni być świadomi, że na mocy kapłaństwa powszech-

w społeczeństwie pluralistycznym, Lublin 1997, s. 160–161; R. Zielański, *Msza św. i uczestnictwo w niej według teologii współczesnej*, w: *Wprowadzenie do liturgii*, red. F. Blachnicki, W. Schenk, R. Zielański, Poznań 1967, s. 245 nn.; E.J. Desmedt, *Le sacerdoce des fideles*, Paris 1966, s. 411–424.

<sup>7</sup> J. Grzeskowiak, *Liturgia dziś*, Katowice 1982, s. 280 n.

<sup>8</sup> R. Pierskała, jw., s. 239; zob. L. Scheffczyk, *Różnorodność służby — laik — diakon* — ksiądz, *ComP* 17: 1997, nr 3, s. 38–53.

<sup>9</sup> Zob. S. Cichy, *Zgromadzenie liturgiczne podstawowym znakiem odnowionej liturgii*, *SSHT* IX: 1978, s. 43–52.

nego otrzymanego na chrzcie, współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii (por. KK 10). To uczestnictwo zasadza się na głębokim poziomie wiary: to świadomość, że jesteśmy siostrami i braćmi, solidarnie zdolnymi do wspólnego celebrowania. Chodzi tu o świadomość wiary i braterstwa wiernych, którzy w całym swoim życiu, a nie tylko w Eucharystii, troszczą się o swoją przynależność do Kościoła. Za każdym razem, gdy ten Kościół — zgromadzenie uświadamia sobie swoją tożsamość, wie, że jego istnienie jest czystym darem Jezusa Chrystusa. To On jest wciąż działającym, On zaprasza, On gromadzi. Tak więc tylko ci, którzy zaczęli być zgromadzeniem w imię Chrystusa, mogą celebrować Eucharystię<sup>10</sup>.

Skierowując naszą uwagę na świadome uczestnictwo wiernych w Eucharystii, *Redemptionis sacramentum* przypomina dalej, że *Kościół nie gromadzi się z ludzkiej woli, lecz że jest powołany przez Boga w Duchu Świętym i przez wiarę odpowiada na darmowe Jego powołanie* (RS 42). To Duch Święty jest duszą Kościoła Chrystusowego, to On nieustannie ożywia liturgię<sup>11</sup>. Jest także pierwszym jej animatorem. Gromadzi wierzących, kontynuuje zgromadzenie liturgiczne, staje się w nim źródłem wewnętrznej komunii.

Dokument podkreśla zatem, że liturgia nie jest czynnością prywatną<sup>12</sup>. Nie może jej za taką uważać kapłan, który ją sprawuje nie tylko dla wiernych, ale przede wszystkim razem z nimi (por. RS 37). Wiernym nie może być to obojętne, co czyni kapłan w ich imieniu, dla nich oraz z nimi. Liturgia jest sprawą całego Kościoła, całego ludu Bożego, a nie tylko hierarchii kościelnej. I cały lud Boży sprawujący liturgię jest za nią odpowiedzialny, za jej należyty przebieg i za korzyści płynące z niej dla poszczególnych wiernych. Istnieje jednak — według instrukcji — pilna konieczność przypominania wiernym świeckim, że *Zgromadzenie wiernych, które zbiera się w celu sprawowania Eucharystii, absolutnie potrzebuje kapłana z mocą święceń, który będzie jej przewodniczył, ażeby była prawdziwie wspólnotą eucharystyczną. Z drugiej strony, wspólnota nie jest w stanie sama z siebie ustanowić sobie kapłana z mocą święceń* (RS 42). Z wielką więc ostrożnością, zdaniem instrukcji, należy posługiwać się tego typu wyrażeniami, jak *wspólnota celebrująca* lub *celebrujące zgromadzenie*, które prowadzą do dwuznaczności i jeszcze bardziej pogłębiają trudności w świadomym uczestnictwie wiernych w liturgii (por. RS 42). Szczególnie więc w nauczaniu katechetycznym instrukcja zaleca skorygowanie rozpowszechnionej gdzieś w ostatnich latach powierzchownej wiedzy i praktyki liturgicznej na ten temat oraz zachęca do ożywienia wśród wiernych *wielkiego zdumienia wobec głębi tajemnicy wiary, jaką jest Eucharystia, w której Kościół [...] z uwielbieniem pada na twarz przed ukrzyżowanym, umęczonym, pogrzebanym i zmartwychwstałym Panem* (RS 40).

Dla pogłębienia tego świadomego uczestnictwa w liturgii, instrukcja zaleca wiernym świeckim *stałe i poszerzone sprawowanie Liturgii Godzin, korzystanie z sakramentaliów oraz nabożeństwa chrześcijańskiej pobożności ludowej, ponieważ*

<sup>10</sup> P.A. Liege, *Zrozumieć Eucharystię*, Kraków 1996, s. 81 n.

<sup>11</sup> Zob. H. Simon, *Chrystus żyje w słowie przez Ducha Świętego*, HD 51: 1982, s. 8–17; H. Hunemann, *Der Heilige Geist in der Kirche*, Freiburg 1981.

<sup>12</sup> Zob. Jan Paweł II, *Świeccy we wspólnocie chrześcijańskiej*, Poznań 1997, s. 32–35; R. Zielaśko, jw., s. 239–252; *Die gottesdienstlichen Versammlungen der Gemeinde*, hrsg. von H. Hücke, H. Rennings, Mainz 1973.

*te dzieła pobożności prowadzą lud chrześcijański zarówno do częstego korzystania z sakramentów, zwłaszcza Eucharystii, „jak i do rozmyślania nad tajemnicami naszego odkupienia oraz do naśladowania chwalebnych przykładów Świętych Pańskich, przeto przyczyniają się do naszego udziału w kulcie liturgicznym ze zbawiennymi owocami” (RS 41).*

## II. FUNKCJE WIERNYCH ŚWIECKICH W CELEBRACJI MSZY ŚWIĘTEJ

Jak już wcześniej zostało powiedziane, wszyscy wierni w miarę możliwości powinni uczestniczyć w Eucharystii w sposób czynny i świadomy (por. KL 14; 11; 41 i 48). Z tego stwierdzenia wypływają dla teologii zgromadzenia liturgicznego daleko idące konsekwencje natury pastoralnej, zgromadzenie liturgiczne jest bowiem podmiotem liturgii, ma strukturę hierarchiczną, a co za tym idzie, obowiązuje w nim również podział funkcji<sup>13</sup>.

Do istoty misterium Kościoła, który gromadzi się na liturgii, należy więc jego zróżnicowanie i podporządkowanie. Dlatego też, jak czytamy w *Redemptionis sacramentum*, jest rzeczą ważną, że *Dla dobra wspólnoty oraz całego Kościoła Bożego niektórzy z wiernych świeckich zgodnie z tradycją słusznie i chwalebnie wykonują pewne funkcje podczas sprawowania świętej liturgii* (RS 43). Liturgia już ze swej natury, jako czynność społeczna, domaga się współpracy wszystkich, którzy w niej uczestniczą. Współpraca ta najbardziej dostrzegalna jest wtedy, gdy — jak stwierdza *Konstytucja o liturgii świętej* — wszyscy spełniają to, co do nich należy, czy to na mocy sakramentu święceń lub konsekracji biskupiej, czy przez udział w kapłaństwie powszechnym na mocy chrztu oraz bierzmowania (por. nr 28; zob. RS 44)<sup>14</sup>. Stąd też w zgromadzeniu liturgicznym należy wyróżnić posługi wynikające ze święceń (diakonat, sakrament święceń i konsekracja biskupia), posługi udzielane w specjalnym obrzędzie (lektorat, akolitat)<sup>15</sup> oraz posługi zlecone czasowo przez rektora kościoła (organista, psalmista, kantor, usługujący do mszału, krzyża, świec, chleba, wina, wody i kadzielnicy)<sup>16</sup>.

*Redemptionis sacramentum* już we wprowadzeniu do instrukcji podkreśla również, że *Wszyscy wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, a w sposób szczególnie do celebracji Mszy Świętej, która winna być taka, jaką chciał i ustanowił Kościół, tak jak określają przepisy w księgach liturgicznych oraz w innych normach*

<sup>13</sup> H. Sobeczko, Zgromadzeni w imię Pana. Teologia znaku zgromadzenia liturgicznego, Opole 1999, s. 231; zob. B. Biela, Kościół — wspólnota. Wspólnota jako zasada rzeczywistniania się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Błażnickiego (1921–1987), Katowice 1993, s. 236–239; Z. Czubałk, Udział świeckich we Mszy Świętej, *ŻM* 5(1980), s. 9 nn.

<sup>14</sup> Zob. J. Nowak, Historia posług w Kościele, *Liturgia Sacra* 3: 1997, nr 2, s. 53–57; A. Wróblewski, Wychowanie do czynnego udziału we Mszy św. według wskazań Konstytucji o Liturgii Świętej, *Novum* 11(1971), s. 23–28.

<sup>15</sup> Zob. Święcenia niższe i wyższe, red. E. Górski, Sandomierz 1954, s. 25–30; E. Weron, jw., s. 31; H. Schmitz, Der liturgische Dienst des Akolythen, w: *Die liturgischen Dienste. Liturgie als Handlung des Gottesvolkes*, hrsg. von. A. Kuhne, Paderborn 1982, s. 82–87.

<sup>16</sup> Zob. W. Głowa, Posługi i funkcje w zgromadzeniu liturgicznym, w: *Mszał księga*, jw., s. 313–331; Z. Narecki, Duszpasterstwo zwyczajne w parafii a rzeczywistnianie Kościoła, Lublin 2001, s. 313–314.

*i aktach prawnych (RS 12). Instrukcja stwierdza też, że Wierni mają prawo, aby władza kościelna sprawowała pełne i skuteczne kierownictwo nad świętą liturgią, aby liturgia nigdy nie była postrzegana jako „prywatna własność kogokolwiek, ani samego celebransa, ani wspólnoty, w której sprawuje się sakramenty” (RS 18). Aby jednak liturgia była sprawowana w sposób godny i należyty, w numerze 44 instrukcji czytamy, że Wszyscy, „czy to wyświęceni szafarze, czy świeccy wierni, pełniący swój urząd, winni wykonywać tylko to, co do nich należy”, oraz podczas samej celebracji liturgicznej, jak i podczas jej przygotowania niech dbają, aby liturgia Kościoła była sprawowana godnie i pięknie.*

Należy podkreślić, że na temat konkretnych form aktywności członków zgromadzenia liturgicznego jest mowa w *Redemptionis sacramentum* nie tylko w rozdziale II, ale również i w innych miejscach tego dokumentu.

W rozdziale II instrukcja podkreśla, że w zgromadzeniu liturgicznym *Oprócz posług akolity i lektora prawnie ustanowionych, do [...] szczególnych funkcji należą: funkcje akolity i lektora wyznaczonych czasowo, z którymi łączą się inne zadania opisane w Mszałe Rzymskim, oraz funkcje przygotowania hostii, prania bielizny liturgicznej i tym podobne (RS 44). Szczególnie godny pochwały jest — jak podkreśla w numerze 47 instrukcja — utrzymujący się znany zwyczaj, obecności chłopców lub młodzieńców, zazwyczaj nazywanych ministrantami, którzy służą przy ołtarzu na wzór akolity i na miarę swoich zdolności otrzymują stosowną katechezę na temat spełnianej posługi. Instrukcja przypomina też, że Do tego rodzaju służby ołtarza mogą być dopuszczane dziewczęta lub kobiety za zgodą biskupa diecezjalnego i z zachowaniem ustalonych przepisów (RS 47).*

*Redemptionis sacramentum* przestrzega jednak przed pewną klerykalizacją funkcji świeckich w liturgii, należy bowiem unikać niebezpieczeństwa zaciemniania uzupełniającego się podziału czynności pomiędzy duchownymi i świeckimi (RS 45). Stąd też *Wierny świecki, który jest wezwany do tego, aby świadczył pomoc podczas celebracji liturgicznych, winien być należycie uformowany oraz wysoko cenić życie chrześcijańskie, wiarę, moralność i wierność wobec Magisterium Kościoła. Wypada, aby otrzymał on formację liturgiczną dostosowaną do jego wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej’ (RS 46). Aby też skuteczniej zaradzić duszpasterskim potrzebom ministrantów, należy — zdaniem instrukcji — ustanowić dla nich i popierać stowarzyszenia, w których uczestniczyliby również i wspierali je ich rodzice (RS 47).*

W numerze 64 instrukcja, omawiając udział świeckich w posłudze słowa przypomina, że kapłan celebrujący może zlecić głoszenie homilii kapłanowi koncelebrującemu lub niekiedy, *zależnie od okoliczności, także diakonowi, nigdy zaś osobie świeckiej (por. RS 64). Zakaz ten dotyczy również alumnów seminariów, studentów teologii, asystentów duszpasterskich, nie wyłączając również wszelkich grup, ruchów, wspólnot lub stowarzyszeń świeckich. Bardzo cenna jest natomiast pomoc świeckich w wypełnianiu pewnych, bardziej lub mniej ważnych funkcji (RS 147). Szczególnie bardzo wysoko należy ocenić funkcję katechistów (por. RS 148), zwłaszcza na terenach misyjnych, oraz posługę asystentów pastoralnych (por. RS 149).*

Tam, gdzie brakuje kapłanów, celebracje niedzielne prowadzone są, w niektórych krajach, przez wiernych nie wyświęconych<sup>17</sup>. Zawsze jednak powinny one być zgodne z duchem oraz normami wydanymi przez kompetentną władzę kościelną, a przewodniczący im wierny musi mieć specjalny mandat od biskupa. Świeccy, przewodnicząc liturgii, mają również stosować formuły modlitewne dla nich przewidziane<sup>18</sup>. Poza tym uczestnicy tych celebracji muszą zdawać sobie sprawę z tego, że należy jednak *starannie unikać wszelkiego pomieszania między tego rodzaju zgromadzeniami a celebracją eucharystyczną* (RS 165).

W numerze 158 instrukcja przypomina, że *Nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej będzie mógł udzielać komunii jedynie w przypadku braku kapłana lub diakona*. O dopuszczeniu wiernych świeckich do sprawowania funkcji nadzwyczajnego szafarza Eucharystii decyduje biskup diecezjalny, który wydaje odpowiednie normy szczegółowe, harmonizujące z prawem uniwersalnym Kościoła. Wierni ci powinni być należycie pouczeni z zakresu doktryny eucharystycznej, natury swej posługi, przepisów, które trzeba zachować dla okazania należytego szacunku wobec Najświętszego Sakramentu oraz na temat dyscypliny dotyczącej dopuszczania do komunii.

Tę funkcję mogą oni spełniać jedynie wtedy, gdy nie ma szafarzy zwyczajnych (biskup, prezbiter oraz diakon), albo gdy oni wprawdzie są, ale z powodu jakiejś przeszkody (np. sędziwy wiek) nie mogą udzielać Komunii św., względnie gdy liczni wierni przystępują do Komunii św. i celebracja Eucharystii, bez pomocy, trwałaby zbyt długo (zob. RS 158).

## ZAKOŃCZENIE

Przywracanie integralnej wizji uczestnictwa wiernych w misterium Eucharystii znajdujemy w *Konstytucji o liturgii świętej* w numerze 48 oraz w wydanych potem dokumentach Kościoła (zob. *Eucharisticum mysterium*, nr 2; *Redemptor hominis*, nr 20; *Ecclesia de mysterio*, nr 6; *Ecclesia de Eucharistia*, nr 10)<sup>19</sup>.

Również ostatnio wydana instrukcja *Redemptionis sacramentum* zwraca uwagę na to zagadnienie, gdy pisze, że *Wszyscy wierni w miarę możliwości powinni uczestniczyć w Eucharystii w sposób pełny, świadomy i czynny, czcić ją z miłością przez akty pobożności i nawrócenie życia* (RS 186).

Także współpraca kapłanów i świeckich na polu liturgii wymaga odpowiedzialności za Kościół, specyficznej dla każdej ze stron. Wymaga również jedności ukazanej w instrukcji między posługą przewodzenia Eucharystii a przewodzenia wspólnocie, która to jedność odpowiada sakramentalnemu charakterowi Kościoła. Odmienność zadań sprawia też, że głoszenie homilii i sprawowanie Eucharystii jest zastrzeżone wyłącznie

<sup>17</sup> Zob. Kongregacja Kultu Bożego, Dyrektorium celebracji niedzielnych w nieobecności kapłana *Christi Ecclesia* (2 VI 1988), nr 22, *Notitiae* 24: 1988, s. 371 n.

<sup>18</sup> Por. W. Głowa, Współpraca duchowieństwa z laikatem w ewangelizacji parafii przez liturgię, *Liturgia Sacra* 4: 1998, nr 2, s. 239.

<sup>19</sup> Zob. B. Nadolski, Eucharystia, t. IV, Poznań 1992, s. 110; tenże, Urzeczywistnianie się Kościoła w liturgii w świetle dokumentów *Vaticanum II*, Poznań 1981, s. 137–138; F. Błachnicki, Odnowa liturgii a tradycja życia parafialnego, *CT* 46: 1976, z. 2, s. 111–113.



dla kapłana. Fakt, że kapłaństwo sakramentalne nie może być w żaden sposób zastąpione, wyznacza granice między zadaniami kapłanów i świeckich (por. RS 161).

Jest zatem rzeczą zrozumiałą, że zasady i normy przypomniane przez instrukcje nakazują, aby wierni świeccy, współpracując z posługą pasterską kapłanów, otrzymali także stosowną formację biblijną i liturgiczną (por. RS 170). Kościoły partykularne, a zwłaszcza biskupi i prezbiterzy muszą zadbać o zapewnienie należytej formacji doktrynalnej swoim świeckim współpracownikom, tak aby oni mogli wypełniać swoje specyficzne zadania z głębokim *sensus Ecclesiae*; zarazem powinni też odczuwać konieczność rozwijania duszpasterstwa powołaniowego, aby wzrastała liczba kandydatów do kapłaństwa służebnego<sup>20</sup>.

### TEILNAHME DER LAIEN AN DER FEIER DER EUCHARISTIE VOR DEM HINTERGRUND DER WEISUNG REDEMPTIONIS SACRAMENTUM

#### ZUSAMMENFASSUNG

Die Wiederherstellung der Vision integraler Teilnahme der Gläubigen am Mysterium der Eucharistie finden wir in der Verfassung zur heiligen Liturgie in der Nr. 48 und in den danach herausgegebenen Kirchenurkunden (siehe: Eucharisticum mysterium, Nr. 2; Redemptor hominis, Nr. 20; Ecclesia de mysterio, Nr. 6; Ecclesia de Eucharistia, Nr. 10).

Auch die gleichfalls neulich edierte Weisung Redemptionis sacramentum beachtet dieses Problem, wenn darin zu lesen ist, dass alle Gläubigen im Rahmen ihrer Möglichkeiten an der Eucharistie vollends, bewusst und aktiv teilnehmen, sie in Liebe durch fromme Taten und die Bekehrung des Lebens ehren sollten. (RS 186)

Auch die Zusammenarbeit der Priester und Laien auf dem Gebiet der Liturgie fordert für die Kirche Verantwortung, die spezifisch für jede der Parteien ist. Sie fordert laut Weisung gleichfalls Einigkeit zwischen dem Dienst der Leitung der Eucharistie und der Leitung der Gemeinschaft, die als Einigkeit dem sakramentalen Charakter der Kirche entspricht. Die Verschiedenheit der Aufgaben verursacht auch, dass das Verkünden der Homilie und die Ausübung der Eucharistie ausschließlich für den Priester vorbehalten sind. Die Tatsache, dass das sakramentale Priestertum keineswegs zu vertreten sei, bestimmt die Grenzen zwischen den Aufgaben Priestern und Laien (vergl. RS 161).

Daher ist es verständlich, dass durch die Weisung erinnerte Prinzipien und Normen gebieten, damit die Laien in der Zusammenarbeit mit dem Hirtendienst der Priester, auch eine angemessene biblisch-liturgische Bildung erhalten sollten (vergl. RS 170). Partikuläre Kirchen, besonders Bischöfe und Presbyter müssen eine gehörige doktrinaire Bildung ihren weltlichen Mitarbeitern zusichern, damit sie ihre spezifischen Aufgaben mit tiefem *sensus Ecclesiae* ausüben können; zugleich sollten sie auch die Notwendigkeit der Entwicklung der Berufungsseelsorge fühlen, damit die Zahl der Kandidaten zum dienstlichen Priestertum wächst.

<sup>20</sup> Por. W. Głowa, jw., s. 241–242.